

เศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรส ข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน

Economic and Wellbeing of the Cross – Cultural Marriage Women in Rural Isan

ทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์ (Thipsuda Preedaphan)^{1*} ดร.ดุษฎี आयुวัฒน์ (Dr.Dusadee Ayuwat)**
ดร.ศิริรัตน์ แอดสกุล (Dr.Sirirat Adsakul)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่มีครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก จำนวน 10 ครัวเรือน เลือกมาอย่างเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 11 ราย ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออมและไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และไม่มีการออม

ABSTRACT

The purposes of this research are to examine economic and wellbeing of the cross-cultural marriage women in rural Isan. This qualitative research studied the rural village, Khon Kaen province which selected 10 households of cross-cultural marriage women by purposive sampling. Data was collected through in-depth interview with 11 Key informants as well as non-participant observation. Content analysis was applied for qualitative data analysis. The research indicate that households of women with cross-cultural marriage has 3 different economic status; 1) Household with a very well improved economic status and wellbeing with more income, more assets, savings and no debts, 2) Household with a well improved economic status and wellbeing with more income, more assets, no debts

¹ Correspondent author: thippreeda@gmail.com

* นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** รองศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

but no savings, and 3) Household with a slightly improved economic status and wellbeing with more income, no debts, no further assets and no savings.

คำสำคัญ : การสมรสข้ามวัฒนธรรม เศรษฐกิจครัวเรือน ความเป็นอยู่

Key Words : Cross cultural marriage, Households economy, Wellbeing

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการสร้างครอบครัว (Family Formation) รูปแบบใหม่ที่เป็นการสร้างครอบครัวร่วมกับชาวตะวันตกหรือครอบครัวข้ามวัฒนธรรม ถือเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และทัศนคติที่ถูกหล่อหลอมด้วยวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว รูปแบบใหม่ที่มีความซับซ้อนมากกว่ารูปแบบที่เคยเป็นมาในอดีต [1] ปรากฏการณ์การสร้างครอบครัวของหญิงไทยในชนบทกับคู่สมรสชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวยุโรปและอเมริกาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถือเป็นค่านิยมใหม่ในการสร้างครอบครัว และมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น [2]

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นรูปธรรมคือ เศรษฐกิจครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งการมีทรัพย์สิน มีความสามารถในการจุนเจือครอบครัว และมีที่ดินสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น ตลอดจนเครื่องอำนวยความสะดวก และความสามารถในการลงทุนหรือมีกิจการเป็นของตนเอง [3] นอกจากนี้ ยังพบว่าแรงจูงใจในเชิงเศรษฐกิจถือเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงจากประเทศกำลังพัฒนาตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรม และผู้หญิงรับรู้ว่าสถานภาพทางสังคมของตนเองจะดีขึ้นเมื่อได้สมรสกับชาวตะวันตก [4] อีกทั้งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีความพึงพอใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกับสามีชาวต่างชาติ เพราะครัวเรือนของผู้หญิงได้รับความสุขสบายด้วย [5]

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรมยังส่งผลต่อข้อจำกัดในการทำนิติกรรมในเชิงกฎหมาย เช่น การที่สามีชาวต่างชาติตั้งใจทิ้งร้างภรรยาคนไทย โดยเดินทางกลับประเทศของตนและไม่กลับมาประเทศไทยอีก ทำให้ผู้หญิงไทยไม่สามารถทำนิติกรรมบางอย่างที่กฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรส เช่น นิติกรรม การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น [6] นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการที่ผู้หญิงไทยบางรายถูกบังคับจากคู่สมรสชาวต่างชาติให้ออกไปทำงานทำนอกบ้าน โดยการบังคับให้ขายบริการทางเพศ ซึ่งหากไม่ยินยอม ก็จะถูกทำร้ายร่างกายอีกด้วย [7]

ปรากฏการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสะท้อนว่า การสมรสข้ามวัฒนธรรมไม่ได้นำมาซึ่งสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของผู้หญิงดีขึ้นเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงเชื่อว่า การสมรสข้ามวัฒนธรรมอาจนำมาซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ด้อยลงด้วยเช่นกัน ผลการศึกษาจะก่อให้เกิดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการช่วยเหลือครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมให้สอดคล้องตามสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้น เพื่อศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือน ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากปรากฏการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรม มีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในระดับครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตกในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนสมรสและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา 1 ปีขึ้นไป และปัจจุบันพำนักอยู่ในประเทศไทย พื้นที่วิจัยคือ หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน อสม. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเครือข่ายของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 11 ราย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน และผู้ให้ข้อมูลระดับครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก จำนวน 10 ครัวเรือน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตก

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาข้อสรุปสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย บริบทชุมชน และสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บริบทหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่ทำการศึกษาคือหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งในจังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทางทิศห่างจากตัวเมืองขอนแก่นประมาณ 52 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอ

ประมาณ 3 กิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มตั้งแต่ด้านทิศตะวันออกลงมาถึงด้านทิศใต้ และเป็นที่ราบเนินดินขนาดใหญ่บริเวณเทือกเขาซึ่งทอดยาวตลอดแนวบริเวณด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน มีน้ำพองไหลผ่าน ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวบริเวณที่ราบลุ่มติดลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ และขยายพื้นที่ตั้งบ้านเรือนออกไปบริเวณที่ราบสูงด้านทิศตะวันตกตามแนวสันเขา บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านยังเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติ เขื่อนอุบลรัตน์ และสนามกอล์ฟ ส่งผลต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและการสร้างอาชีพให้กับคนในหมู่บ้าน การคมนาคมเข้าออกในหมู่บ้านมีความสะดวกในการเดินทาง

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ การทำนา ทำไร่ไถนา มันสำปะหลัง และสวนยางพารา เป็นต้น ส่วนอาชีพรอง คือ การรับจ้างทั่วไป เช่น การเป็น caddy ที่สนามกอล์ฟ ลูกจ้างโรงงานไฟฟ้า และรับจ้างเป็นแม่บ้าน เป็นต้น รวมถึงการย้ายถิ่นออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน

หมู่บ้านมีจำนวนประชากรจำนวน 347 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเฉลี่ยเพียง 1-5 ไร่ ส่วนครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองต่างย้ายถิ่นออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 เกิดการย้ายถิ่นของผู้หญิงในหมู่บ้านจำนวนหนึ่งเข้าสู่งานทำงานในภาคบริการและธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า ส่งผลต่อการก้าวเข้าสู่งานสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยเงื่อนไขสำคัญในการเข้าสู่งานสมรสข้ามวัฒนธรรมเชื่อมโยงในหลายปัจจัย สามารถแบ่งสถานการณ์การสมรสข้ามวัฒนธรรมในหมู่บ้านออกเป็น 2 ยุค ดังนี้

1.1 ยุคแรกก่อนปี 2541 (ก่อนนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว)

การสมรสข้ามวัฒนธรรมระหว่างหญิงไทยกับชาวตะวันตกในยุคแรก เป็นยุคเครือข่ายที่มีลักษณะของการอาศัยเครือข่ายระหว่างเพื่อนและญาติเพื่อนำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยในยุค

แรกนี้ มีผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกในหมู่บ้าน จำนวน 4 ราย โดยผู้หญิงทั้งหมดเคยมีประสบการณ์การสมรสกับชายไทยมาก่อนแต่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสและมีลูกติด อาชีพเดิมคือเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟ จำนวน 3 ราย และอาชีพเกษตรกรรม 1 ราย การเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงกลุ่มนี้ เริ่มจากได้รับการชักชวนจากญาติและเพื่อนในหมู่บ้านที่สมรสข้ามวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาเมื่อผู้หญิงกลุ่มนี้กลับมาเยี่ยมญาติและเพื่อน จึงชักชวนให้เพื่อนและเครือญาติไปทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เช่นเดียวกับตน และนำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก

สัญชาติของคู่สมรสชาวต่างชาติ ได้แก่ เยอรมัน 3 ราย และสวีเดน 1 ราย ทั้งนี้พบว่า ชาวตะวันตกทั้งหมดต่างเคยผ่านการสมรสมาแล้ว และมีอายุอยู่ระหว่าง 50 – 65 ปี ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงจำนวน 2 รายตัดสินใจย้ายถิ่นติดตามสามีชาวตะวันตกเพื่อไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี และอีกจำนวน 2 ราย ตัดสินใจกลับมาใช้ชีวิตร่วมกับชาวตะวันตกในหมู่บ้าน โดยมีการต่อเติมบ้านเรือน ซื้อที่ดิน และสร้างบ้านใหม่ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านเพิ่มเติม เช่น เครื่องปรับอากาศ รถยนต์ สุขภัณฑ์ เครื่องครัวแบบตะวันตก เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงถึงจุดเริ่มของการก้าวเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดการมีทัศนคติที่ดีต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรมในหมู่บ้าน โดยหลายครัวเรือนยินดีและสนับสนุนให้ลูกสาวสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ

1.2 ยุคหลังปี 2542 (หลังนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว)

นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว (Amazing Thailand) ของรัฐบาล ปี พ.ศ. 2541 ส่งผลให้เกิดสถานบริการและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการ

ท่องเที่ยวที่หลากหลายกระจายอยู่ตามเขตเมืองและแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่ผู้หญิงจากหมู่บ้านต่างย้ายถิ่นเข้าสู่งานในสถานบริการเพิ่มมากขึ้นเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทั้งการถูกชักชวนผ่านเครือข่ายที่เป็นเครือญาติและเพื่อนที่ทำงานในสถานบริการ และการตัดสินใจย้ายถิ่นด้วยตนเอง ทำให้ผู้หญิงจากชนบทมีโอกาสพบกับชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อจำนวนการสมรสข้ามวัฒนธรรมของผู้หญิงในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นถึง 19-20 คู่ ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ทั้งในรูปแบบการใช้ชีวิตร่วมกันในต่างประเทศและใช้ชีวิตร่วมกันในประเทศไทย โดยผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีอายุระหว่าง 36-52 ปี มีรายได้ระหว่าง 7,000-50,000 บาท ส่วนใหญ่มีอาชีพแม่บ้าน รองลงมาคือประกอบธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย และรับราชการ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือระดับประถมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และปริญญาตรี

สถานภาพสมรสก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรมโดยส่วนใหญ่คือหย่าร้าง รองลงมาคือสถานภาพโสด และเป็นหม้าย มีการจดทะเบียนสมรสกับสามีชาวตะวันตกในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ ชาวตะวันตกส่วนมากมีสัญชาติอังกฤษ รองลงมาเป็นสัญชาติเยอรมัน อิตาลี ฝรั่งเศส สวีเดน และนอร์เวย์ ตามลำดับ มีอายุอยู่ระหว่าง 59-65 ปี มีการประกอบอาชีพที่หลากหลายแตกต่างกัน ได้แก่ วิศวกร ช่างฝีมือ พนักงานบริษัท พนักงานขับรถ พ่อครัว พนักงานไปรษณีย์ เป็นต้น และยังพบว่าสามีชาวตะวันตกเคยมีประสบการณ์การสมรสมาแล้วทั้งสิ้น ภายหลังเกษียณอายุแล้ว จึงตัดสินใจพำนักรในประเทศไทยร่วมกับภรรยาคนไทยในหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าในยุคนี้ชาวต่างชาติและหญิงไทยที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีคุณลักษณะที่หลากหลายทั้งการประกอบอาชีพ การศึกษา ประสบการณ์การสมรส เป็นต้น

การสมรสข้ามวัฒนธรรมใน 2 ยุค ข้างต้นสามารถสรุปเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมได้ ดังนี้ 1) ความไม่แน่นอนของธรรมชาติและสภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้ผู้หญิงต้องย้ายถิ่นเข้าสู่การทำงานทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ 2) การชักชวนจากเครือข่ายเข้าสู่การทำงานในสถานบริการและธุรกิจท่องเที่ยว 3) การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของครัวเรือน และคนในชุมชนที่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมมากขึ้น 4) การยึดมั่นความกตัญญู ที่ผู้หญิงพยายามช่วยเหลือครอบครัวทั้งในสำนักความเป็นลูกสาวและการเป็นแม่ที่ดี ตลอดจนการหาที่พึ่งพิงดูแล เพื่อการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ เงื่อนไขเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้ผู้หญิงเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม

2. สถานะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

ผลการศึกษาสถานะเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งสามารถจัดกลุ่มลักษณะที่บ่งชี้การเปลี่ยนแปลงสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ใน 4 ด้าน คือ การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และการไม่มีหนี้ โดยนำลักษณะดังกล่าวก่อนการสมรสมาเปรียบเทียบกับหลังการสมรส ผลการวิเคราะห์ พบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และไม่มีการออม ซึ่งรายละเอียดในแต่ละรูปแบบมีดังนี้ (ตารางที่ 1)

2.1 สถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้นมาก

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้และมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ซึ่งในกลุ่มนี้ประกอบด้วย ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 4 ครัวเรือน จาก 10 ครัวเรือน ซึ่งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีอายุระหว่าง 40 – 45 ปี เคยผ่านการสมรสกับชายไทยมาก่อนแต่ได้หย่าร้าง และมีลูกติด อาชีพเดิมก่อนการสมรสคือการทำงานภาคการเกษตร การทำงานโรงงาน และการทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยว สำหรับสามีชาวตะวันตกมีอายุระหว่าง 57- 65 ปี ส่วนใหญ่มีสัญชาติเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ เป็นต้น มีอาชีพวิศวกร พนักงานบริษัท เป็นต้น

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงโดยการมีรายได้เพิ่มจากแหล่งรายได้ที่หลากหลายมากขึ้น โดยก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงประกอบอาชีพในภาคการเกษตร การรับจ้างเป็น Caddy สนามกอล์ฟ ตลอดจนการย้ายถิ่นไปทำงานในโรงงานซึ่งมีค่าตอบแทนเป็นรายวันวันละประมาณ 100-200 บาท แต่รายได้ไม่เพียงพอ เพราะต้องรับภาระในการส่งเงินกลับบ้าน เพื่อดูแลสมาชิกครอบครัวในถิ่นต้นทาง ทำให้ผู้หญิงตัดสินใจย้ายถิ่นเข้าทำงานในแหล่งท่องเที่ยวและสถานบริการ จากการชักชวนของเพื่อนในพัทยา และเกาะเสม็ด ทำให้มีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่าง 5,000-6,000 บาท ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมและได้ย้ายกลับมาใช้ชีวิตในหมู่บ้าน ผู้หญิงมีรายได้และแหล่งรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งจากการได้รับรายได้ประจำจากสามีชาวตะวันตกเป็นรายเดือนระหว่าง 15,000-120,000 บาท ซึ่งจำนวนรายได้ดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายรายเดือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้หญิงบางคนยังสามารถลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวในหมู่บ้าน

เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครัวเรือน ได้แก่ การทำธุรกิจรีสอร์ท ร้านคาราโอเกะ ร้านค้า เป็นต้น และจากการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมบางคนมีรายได้จากสามีชาวตะวันตกสูงถึง 120,000 บาท ประกอบกับการประกอบธุรกิจส่วนตัว จนมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มสูงกว่า 150,000 บาท ต่อเดือน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ผู้หญิงต้องรับภาระในการส่งลูกหลานหลายคนศึกษาในระดับอุดมศึกษา ต่อเดือนสูงถึง 50,000 – 60,000 บาทอีกด้วย ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนรายได้จากทุกแหล่งรายได้ทั้งก่อน และหลังการสมรสพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมทุกคน

การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรส ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกไม่มีทรัพย์สินใดๆ เป็นของตนเอง ทั้งบ้านและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เนื่องจากก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงทุกคนมีประสบการณ์การสมรสกับชายไทยมาก่อน แต่หย่าร้าง ทำให้ผู้หญิงต้องกลับมาพึ่งพาอาศัยร่วมกับบิดามารดา และรับภาระในการดูแลลูกติดและสมาชิกในครัวเรือนอีกด้วย ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตกมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และหลากหลาย เช่น การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง การปลูกบ้าน การมียานพาหนะเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ถึง 7 คัน ได้แก่ รถยนต์ 3 คัน รถมอเตอร์ไซด์ 4 คัน และการเป็นเจ้าของธุรกิจ เช่น รีสอร์ท ร้านคาราโอเกะ นอกจากนี้ยังพบว่าบางครัวเรือนสามารถซื้อที่ดินในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นถึง 28 ไร่ รวมทั้งการเป็นเจ้าของสวนยางพารา จำนวน 12 ไร่ เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นการมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

มีการออม ก่อนการสมรส สถานะทางเศรษฐกิจ ของครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีความยากลำบาก

ทำให้ครัวเรือนมีรายได้ไม่เหลือเพื่อการออมในทุกรูปแบบ ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก สถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสกับชาวตะวันตกมีสภาพที่ดีขึ้นมาก จนสามารถมีเงินออมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปของเงินฝากในธนาคาร การซื้อทองคำรูปพรรณ การทำประกันชีวิตให้กับตนเองและลูกครึ่ง และการซื้อที่ดินเพิ่มเติม เป็นต้น

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรม ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจฝืดเคือง เนื่องจากการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรเพียงอย่างเดียว ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อสมาชิกในครัวเรือน และแม้จะรับจ้างทำงานเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟแต่ค่าตอบแทนที่ได้รับอยู่ระหว่าง 5,000-6,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น ทำให้ครัวเรือนต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนนอกระบบ เพื่อใช้จ่ายหมุนเวียนในการทำการเกษตร จำนวนสูงกว่า 200,000 บาท ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงได้รับความช่วยเหลือจากสามีชาวตะวันตกในการช่วยชำระหนี้สินของครอบครัวได้หมดสิ้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนว่าสถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น การออม และการไม่มีหนี้ที่ ส่งผลให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมาก ดังคำสัมภาษณ์ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวฝรั่งเศสว่า

“...ที่มีบ้านอยู่ มีทุกอย่างเพราะเขา (สามีชาวตะวันตก) ถ้าไม่มีเขาที่จะไม่มีอะไรเลย ชีวิตที่เมื่อก่อนลำบากมาก ทั้งทำนา ทำไร่ ความยากลำบาก ทำให้ที่ต้องไปทำงานโรงงาน ได้ค่าจ้างก็แคว้นละร้อย ไม่พอกิน มาวันนี้ที่มีทุกอย่าง ดีขึ้นมาก ๆ คือ ถ้าไม่มีเขา ชีวิตก็จะไม่มีอย่างทุกวันนี้ เขา (สามีชาวตะวันตก) มาช่วยเรา...”

2.2 สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือนดีขึ้น ค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ซึ่งในกลุ่มนี้ ประกอบด้วยครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 5 ครัวเรือน ซึ่งผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ในกลุ่มนี้มีอายุระหว่าง 38-53 ปี เคยผ่านการสมรส แต่หย่าร้าง 4 ราย และมีสถานภาพโสดก่อนการสมรส ข้ามวัฒนธรรม 1 ราย ก่อนการสมรส ผู้หญิงที่สมรส ข้ามวัฒนธรรมประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ รับราชการ พนักงานอัตราจ้างในองค์การบริหารส่วน ตำบล Caddy สนามกอล์ฟ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล พนักงานโรงงาน และเกษตรกร เป็นต้น ผู้หญิงกลุ่ม นี้ได้ย้ายไปทำงานและตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรม กับชาวตะวันตก ซึ่งมีอายุระหว่าง 59 - 66 ปี ได้แก่ สหราชอาณาจักร อังกฤษ สวีเดน และนอร์เวย์ ส่วนใหญ่ มีอาชีพเป็นพ่อครัว คนขับรถ เป็นต้น

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ภายหลังการ สมรสข้ามวัฒนธรรม ส่วนใหญ่สามีชาวตะวันตกอยู่ ในวัยเกษียณอายุ จดทะเบียนสมรสร่วมกับผู้หญิง ในประเทศไทย และบางคนจดทะเบียนสมรสในต่าง ประเทศ และตัดสินใจย้ายถิ่นมาใช้ชีวิตร่วมกับผู้หญิง ในหมู่บ้าน โดยมอบเงินรายได้ให้กับภรรยาเป็นค่าใช้จ่าย ส่วนตัวเป็นรายเดือนระหว่าง 15,000-40,000 บาท ทั้งนี้สามีชาวตะวันตกจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายใน บ้านทั้งหมด ทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้าม วัฒนธรรมมีแหล่งรายได้และมีจำนวนรายได้เพิ่ม ขึ้น เพียงพอต่อการส่งเสียเลี้ยงดูจนเจือบิดามารดา และลูกติด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้หญิงกลุ่มนี้จะมี รายได้เพิ่มขึ้นจากสามีชาวตะวันตก แต่ก็น้อยกว่า กลุ่มแรก เพราะเงินสวัสดิการของชาวตะวันตกที่ ได้น้อยกว่ากลุ่มแรก ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงมีรายได้เพิ่ม ขึ้นน้อยกว่ากลุ่มแรก ทำให้ผู้หญิงบางคนต้องสร้าง รายได้ด้วยการทำธุรกิจ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านขาย ของชำ เป็นต้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนรายได้ จากทุกแหล่งรายได้ทั้งก่อนและหลังการสมรสพบว่า

ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้เพิ่มขึ้น ภายหลังการสมรสทุกคน

การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรส ข้ามวัฒนธรรม ผู้หญิงไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง เพราะยังอาศัยร่วมกับบิดามารดา ประกอบกับการ รับจ้างนอกภาคเกษตรมีรายได้เป็นรายวัน และหย่า ร้างจากชายไทยและมีลูกติด ผู้หญิงจึงต้องพึ่งพาอาศัย ร่วมกับบิดามารดาและสมาชิกในครัวเรือนอีกหลาย ชีวิต อีกทั้งการไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ทำให้ ผู้หญิงต้องดิ้นรนออกไปแสวงโอกาสด้วยการย้ายถิ่น เข้าทำงานในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยวจาก การแนะนำจากเพื่อนและเครือข่าย ภายหลังการสมรส ข้ามวัฒนธรรม สามีชาวตะวันตกซื้อที่ดินและสร้าง บ้านหลังใหม่ ทำให้ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้าม วัฒนธรรมสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้หลากหลาย เพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เช่น การมีที่ดิน การสร้างบ้าน การซื้อยานพาหนะ ได้แก่ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นของตนเอง นอกจากนี้บางรายยังมีความสามารถ ในการต่อเติมบ้านเรือนให้กับบิดามารดาได้อีกด้วย

ไม่มีการออม ก่อนการสมรสข้าม วัฒนธรรม ด้วยสถานะทางเศรษฐกิจที่ยากลำบาก ที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติและการทำการเกษตรเป็น หลัก ทำให้ต้องหารายได้เพิ่มเติมด้วยการรับจ้างเป็น Caddy ในสนามกอล์ฟโดยได้ค่าตอบแทนเป็น รายวัน ทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม ไม่มีรายได้เพียงพอที่จะเก็บออมได้ ภายหลังการ สมรสข้ามกับชาวตะวันตก พบว่า รายได้หลักของ ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม มาจากสามี ชาวตะวันตกซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการบริหารจัดการ เงินภายในครอบครัวทั้งหมด โดยสามีชาวตะวัน ตกจะให้รายได้เป็นรายเดือนจำนวนหนึ่งเพียงเพื่อ ใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น ในขณะที่ผู้หญิงยังต้องรับ ภาระส่งเงินเพื่อจุนเจือครัวเรือนอีกด้วย ดังนั้น ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มนี้ จึงไม่มีการออมในรูปแบบต่างๆ

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้าม วัฒนธรรมครัวเรือนมีภาระหนี้สิน อันเนื่องมาจากการ

มีรายได้ที่ไม่เพียงพอ ผลผลิตทางเกษตรไม่ได้ผลดี ซึ่งแม้ผู้หญิงจะออกไปรับจ้างทำงานในสนามกอล์ฟ หรือการเป็นพนักงานจ้าง แต่รายได้ที่ได้รับมีจำนวน ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทั้งการทำการ เกษตร ค่าใช้จ่ายในบ้าน ตลอดจนการรับผิดชอบ สมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันหลายชีวิต ทำให้ต้องกู้ยืม จากแหล่งเงินกู้ในระบบ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการ ผลักดันให้ผู้หญิงก้าวเข้าสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรม ทั้งนี้พบว่าภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือน สามารถชำระหนี้สินได้จำนวนมากถึงกว่าแสนบาท โดยสามีชาวตะวันตกให้เงินเพื่อนำไปชำระหนี้สิน จนหมด จึงทำให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสไม่มีหนี้สิน

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ครัวเรือน ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้ และทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และไม่มีหนี้ ปรากฏการณ์สะท้อนถึงสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้น ค่อนข้างมาก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้หญิงที่สมรสข้าม วัฒนธรรมกับชาวอังกฤษว่า

“...ตั้งแต่พี่แต่งงานใหม่ ชีวิตดีขึ้นมาก แต่ก่อนหาเงินคนเดียวลำบากมาก ความลำบากทำให้ พี่ต้องทำทุกอย่าง พี่ต้องส่งเงินให้ตายาย ให้ลูกของพี่ ทั้งเป็น Caddy ทั้งขายล็อตเตอรี่ พอแต่งงานกับลุง (สามีชาวตะวันตก) เขาส่งเงินให้ใช้ทุกเดือน ความเป็นอยู่สบายขึ้น ทุกวันนี้ยังต้องส่งเสียเลี้ยงดูตายายอยู่ ลูกก็ได้เรียนหนังสือ มีความสุขขึ้นมาก...”

2.3 สถานะเศรษฐกิจครัวเรือนและ ความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม มีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีการออม และการไม่มีหนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการสมรส ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม จำนวน 1 ครัวเรือน ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือน และความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย โดยผู้หญิงที่สมรสข้าม

วัฒนธรรมอายุ 36 ปี เคยมีประสบการณ์สมรสกับ ชายไทยแต่หย่าร้าง และมีลูกติด อาชีพเดิมก่อน การสมรสคือการทำงานภาคการเกษตร การทำงาน ในโรงงาน และในสถานบริการและแหล่งท่องเที่ยว นำไปสู่การสมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวตะวันตก สัญชาติอังกฤษ หลังการสมรสผู้หญิงมีรายได้ เพิ่มขึ้น และยังคงทำงานรับจ้างและเลี้ยงดูลูกติด และลูกครึ่งในหมู่บ้าน

การมีรายได้เพิ่มขึ้น ก่อนการสมรส ผู้หญิงมีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ที่ไม่เพียงพอกับ ค่าใช้จ่าย เนื่องจากรายได้จะขึ้นกับผลผลิตทางการ เกษตรที่ไม่แน่นอน อีกทั้งหย่าร้างและมีลูกติด ทำให้ ผู้หญิงต้องย้ายถิ่น ดำเนินงานโรงงาน โดยเมื่อ ประมาณ 10 ปีก่อนได้รับค่าจ้างรายวันเพียงวันละ 100 บาท ต่อมาได้รับการชักชวนจากเพื่อนให้เข้า ทำงานในสถานบริการที่เกาะสมุย โดยให้ค่าตอบแทน เดือนละ 6,000-8,500 บาท และจากการทำงาน ส่งผลให้พบกับสามีชาวตะวันตก ภายหลังการสมรส ข้ามวัฒนธรรมและการจดทะเบียนสมรส ผู้หญิงกลับ มาอยู่อาศัยร่วมกับครัวเรือนในหมู่บ้านชนบท แต่สามี ชาวตะวันตกยังไม่เกษียณอายุการทำงาน จึงเดินทาง กลับมาเยี่ยมภรรยาและลูกครึ่งปีละ 2 ครั้ง โดยส่งเงิน มาให้ทุกเดือนๆ ละ 12,000 บาท นอกจากนี้ การที่ ผู้หญิงยังประกอบอาชีพรับจ้างร่วมด้วย เช่น การ รับจ้างดำนากุ้งขาว ซึ่งก่อให้เกิดรายได้อีกทางหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนรายได้จากทุกแหล่งรายได้ ทั้งก่อนและหลังการสมรสพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่ สมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังการ สมรส

ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ก่อนการสมรส ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมไม่มีทรัพย์สิน ใดๆ เป็นของตนเอง ทั้งไม่มีที่ดินทำกินเป็นของ ตนเอง และไม่มีบ้าน อันเนื่องมาจากความยากจนและ ประสบปัญหาครอบครัว แต่ภายหลังการสมรสข้าม วัฒนธรรม พบว่า ถึงแม้จะมีบุตรร่วมกัน 1 คน และ จดทะเบียนสมรสร่วมกันในประเทศไทย แต่ครัวเรือน ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมยังไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น

คือไม่มีที่ดิน บ้าน และรถยนต์เหมือนกลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสามีชาวตะวันตกยังไม่เกษียณอายุการทำงานในประเทศอังกฤษ และปัจจุบันไม่ได้อยู่อาศัยในประเทศไทยร่วมกับภรรยา แต่เพียงวางแผนร่วมกันไว้ว่าในอนาคตจะสร้างบ้านในประเทศไทยภายหลังการเกษียณอายุ โดยในปัจจุบันสามีชาวตะวันตกจะโอนเงินให้เป็นรายเดือนเพียงอย่างเดียว

ไม่มีการออม ก่อนการสมรสครัวเรือนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรมยังพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมยังไม่มี การออมในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบของเงินฝากหรือการประกันชีวิต เนื่องจากต้องรับผิดชอบในการเลี้ยงดูลูกติดและลูกครึ่ง เช่น ค่าการศึกษา ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน เป็นต้น

การไม่มีหนี้สิน ก่อนการสมรสข้ามวัฒนธรรมแม้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในกลุ่มนี้เป็นครอบครัวที่ยากจน แต่ไม่มีภาระหนี้สิน ภายหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม ครัวเรือนที่ผู้หญิงสมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้ประจำจากสามีชาวตะวันตก และสามีชาวตะวันตกยังสนับสนุนในเรื่องค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ทำให้ไม่มีภาระหนี้สิน

ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมที่มีสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีจำนวนรายได้เพิ่มขึ้น การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และการไม่มีหนี้ ดังคำสัมภาษณ์จากครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมกับชาวอังกฤษว่า

“...แต่ก่อนฉันลำบากกว่านี้มาก ตอนนั้นก็ดีขึ้นอย่างทีเห็น อยากได้อะไรก็ขอแฟน (สามีชาวตะวันตก) เขาก็ให้ ขอพิเศษเขาก็ให้ แต่ฉันยังไม่มีบ้าน ไม่มีรถเหมือนเมียฝรั่งคนอื่น ทุกวันนี้ก็อาศัยอยู่กับแม่...”

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่เกิดขึ้นยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Guri Tyldum and Marianne Tveit [8] ที่พบว่า การสมรสข้ามวัฒนธรรมอาจไม่ได้นำมาซึ่งสถานะทางเศรษฐกิจ

และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทุกครัวเรือน โดยบางครัวเรือนผู้หญิงไม่มีอำนาจในการใช้จ่าย ไม่มีรายได้ แต่การตัดสินใจต้องขึ้นกับสามีชาวตะวันตกเท่านั้น ทำให้เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิต

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมในชนบทอีสาน สรุปได้ว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่แตกต่างกัน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น มีการออม และไม่มีหนี้สิน 2) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นค่อนข้างมาก เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีการออม และ 3) ครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเล็กน้อย เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ไม่มีหนี้สิน แต่ไม่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และไม่มีการออม ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Plambeck [9] ที่พบว่า การที่ผู้หญิงตัดสินใจสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นความปรารถนาที่จะมีฐานะความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวดีขึ้น ในขณะที่ผู้ชายปรารถนาที่จะมีครอบครัวที่มีผู้หญิงคอยเอาใจใส่ดูแล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความคล่องตัวทางเศรษฐกิจในครอบครัวด้วย [10]

สำหรับเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมแตกต่างกัน คือ เงินสวัสดิการเกษียณอายุของสามีชาวตะวันตก และ การที่สามีชาวตะวันตกตัดสินใจมาใช้ชีวิตในประเทศไทยอย่างถาวร กล่าวคือ สามีที่มีอาชีพทำรายได้มาก เช่น วิศวกร พนักงานบริษัท เมื่อเกษียณอายุไปแล้วก็จะได้รับเงินสวัสดิการมากขึ้นด้วย ส่งผลต่อครัวเรือนของผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีรายได้

เพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้หญิงที่สมรสกับวิศวกรชาวอังกฤษ มีรายได้ต่อเดือนสูงถึง 120,000 บาท ในขณะที่ผู้หญิงบางครัวเรือนมีรายได้เพียงเดือนละ 15,000 บาท นอกจากนี้ การที่สามีชาวตะวันตกตัดสินใจมาใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร ทำให้สามีชาวตะวันตกซื้อที่ดินและสร้างบ้านหลังใหญ่ที่มีความมั่นคง และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องใช้ไฟฟ้า ส่งผลให้ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่บางครัวเรือนสามีไม่ได้ย้ายมาอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร ไม่มีการสร้างบ้านและสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ แต่จะอาศัยร่วมกับมารดาและครัวเรือนฝ่ายหญิง

ในบางครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมสามารถประกอบอาชีพ มีรายได้มากก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้สถานะทางเศรษฐกิจครัวเรือนและความเป็นอยู่ดีขึ้นมาก กล่าวคือ ผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันยังคงมีอาชีพรับราชการครู มีรายได้ต่อเดือนสูงถึงห้าหมื่นบาท ในขณะที่ผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โอกาสในการประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงค่อนข้างจำกัด ผู้หญิงบางคนจึงพึ่งพารายได้จากสามีเท่านั้น นอกจากนี้ การที่ผู้หญิงบางคนตัดสินใจลงทุนประกอบธุรกิจต่างๆ เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร ร้านค้า ก็เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ช่วยให้สถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมดีขึ้น เพราะมีรายได้หมุนเวียนและมีกำไรจากการทำธุรกิจ ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยคาดหวังว่า การสมรสจะช่วยยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับ จัมพรโหล้ยอง [11] ที่พบว่า ปัจจัยการทำงาน รายได้ของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเงิน ย่อมส่งผลกระทบต่อทัศนคติสร้างครอบครัว และการอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาของบุคคล

นอกจากนี้ การที่บิดามารดาแบ่งที่ดินเพื่อเป็นที่ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ซึ่งในบางครัวเรือนมีพื้นที่

อยู่อาศัยกว้างถึง 100 ตารางวา ก็มีส่วนทำให้ทรัพย์สินของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้น การมีบุตรร่วมกันของผู้หญิงและสามีชาวตะวันตก ก็ทำให้สามีชาวตะวันตกมีความรับผิดชอบมากขึ้น ได้แก่ การส่งเสียค่าเล่าเรียน การทำประกันชีวิต และฝากเงินให้กับบุตร ในทางตรงกันข้ามครัวเรือนที่ไม่มีบุตรร่วมกันจะไม่มีลักษณะความสัมพันธ์ในลักษณะนี้

จะเห็นได้ว่าสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับเงื่อนไขที่หลากหลายทั้งจากตัวผู้หญิง และจากสามีชาวตะวันตก รวมถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัวเดิม ได้แก่ เงินสวัสดิการเกษียณอายุของสามีชาวตะวันตก การตัดสินใจมาใช้ชีวิตในประเทศไทยอย่างถาวรของสามี การประกอบอาชีพที่มั่นคงของผู้หญิง การตัดสินใจลงทุนทำธุรกิจของผู้หญิง การแบ่งที่ดินของบิดามารดาให้สร้างที่อยู่อาศัย และการมีบุตรด้วยกัน เงื่อนไขดังกล่าวสอดคล้องกับ Constable [12] กล่าวว่าเงื่อนไขทางเศรษฐกิจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผู้หญิงตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีกว่า เพราะการสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงและครอบครัวมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นและการเลื่อนชั้นทางสังคมที่สูงขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมไม่ได้มีสถานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีขึ้นเหมือนกันทั้งหมด ดังนั้นสังคมไม่ควรคาดหวังที่จะยกฐานะทางเศรษฐกิจด้วยการส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าสู่อการสมรสข้ามวัฒนธรรม ควรเปลี่ยนทัศนคติ ลดค่านิยมต่อการสมรสข้ามวัฒนธรรม โดยไม่ควรให้คุณค่ากับการสมรสข้ามวัฒนธรรมเป็นหลัก แต่ควรส่งเสริมให้ผู้หญิง และครัวเรือนผู้หญิงมีความรู้เท่าทันปัญหาหรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสมรสข้ามวัฒนธรรม ตลอดจนการสมรสควรเกิดขึ้นจากความพร้อมที่จะสร้างครอบครัวร่วมกันมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ให้ทุนอุดหนุนและส่งเสริม การทำวิทยานิพนธ์สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประจำภาคปลายปีการศึกษา 2557 และครัวเรือน ผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรมสำหรับข้อมูลสำคัญ ในงานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

1. Limanonda B. Marriage and Family in the Context of ASEAN: New Perspectives for Future Research In: Suchada T, Malee S, Sutthida C, editors. Population and society in ASEAN : challenges and opportunities; Proceedings of the 9th IPSR Annual Conference; 1 July 2013; Mahidol University, Nakhon Pathom: Population and Social studies Publication; 2013. Thai.
2. Tosakul R. Cross-border marriages: Experiences of village women from Northeastern Thailand with western men. In: Yang, W. S. ve Lu, M. C. W. (Ed.), Asian cross-border marriage migration: Demographic patterns and social issues. Amsterdam: University Press; 2010. p. 179-200.
3. Buapun P, Asoke P, Ninwadee P, Suphawadee B, Sumalai P, Kitiyawadee S. et al. Cross-culture marriage of women in the Northeast of Thailand. Department of cultural promotion : Ministry of culture; 2005. Thai
4. Borjas GJ. Economic theory and international migration. International Migration Review 1989; 23 (8); 457-485.
5. Sirirat A. The cross cultural marriage of rural women in Udon Thani province. Ramkhamhaeng University Journal 2006; 24(3): 296 -311. Thai.
6. Thanakorn W. The problem of Thai women with cross - culture marriage [Internet]. 2009 [updated 2010 Sep 15 ; cited 2010 Sep 15]. Available from http://www.humanright.go.th/index.php?option=com_content&task=view&id=9479&Itemid=11.
7. Dusadee A, Farung M, Wipawee G. Final report an approach of protecting and helping Thai Oversea working women. Office of Women's Affairs and Family Development, Ministry of Social Development and Human Security. 2011. Thai
8. Guri Tyldum, Marianne Tveit. Someone who care: A study of Vulnerability and risk in marriage migration from Russia and Thailand to Norway. 1st ed. Norway: Norwegian Ministry of Labour and Social Inclusion, 2008.
9. Plambech, Sine/From Thailand With Love: Transnational Marriage in the Global Care Economy. London & New York: Routledge Falmer; 2010.
10. Srihathai W. the cross culture marriage phenomenon in Thai society: The impacts of the cross culture marriage to family and community. Journal of Humanities and Social science Burapha university; 2556; 21(36): 1-17.

11. Charnporn H, Sawarai B. Economic impact on decisions to build families during the transition period. In: Chai P, Suchada T, editors. Thai Families in the Social and Demographic Transitions; Proceedings of the 5th IPSR Annual Conference; 2009 July 1; Mahidol University, Nakhon Pathom: Population and Social studies Publication; 2009. Thai.
12. Constable N. Introduction: Cross-border marriage, gendered mobility, and global hypergamy. In: Constable, N. editor. Cross-border marriages: Gender and mobility in transnational Asia. Philadelphia: University of Pennsylvania Press; 2005. p. 1-16.

ตารางที่ 1 ตารางตัวบ่งชี้สถานะเศรษฐกิจครัวเรือนหลังการสมรสของครัวเรือนผู้หญิงที่สมรสข้ามวัฒนธรรม

ตัวบ่งชี้	สถานะเศรษฐกิจครัวเรือนหลังการสมรสข้ามวัฒนธรรม		
	กลุ่มดีขึ้นมาก	กลุ่ม ดีขึ้นค่อนข้าง มาก	กลุ่ม ดีขึ้นเล็กน้อย
การมีรายได้เพิ่มขึ้น	✓	✓	✓
การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น	✓	✓	☒
การออม	✓	☒	☒
การไม่มีหนี้สิน	✓	✓	✓